Vergilius

1

Fr. [illegible]
VI.

Liber primus.

Uw. 1) Coniunctiones copulativae: } et, ac, atque, acque
} nec, różnią się tłómaczę[illegible]

et (que) (explicativum) = to jest, a zatem,

2) ripa = brzeg rzeki — 9/12 3.
ora = wybrzeże całe
litus = brzeg graniczna —

Czyny wojenne opiewam i bohatera, który pierwszy od brzegów Troi (jako wygnaniec) wyrokiem losu przybył do Italii i lawińskich wybrzeży; wiele on był miotany i na lądzie i na morzu wbrew woli Bogów, wskutek zawziętego gniewu srogiej Junony, wiele także wycierpiał i na wojnie, dopóki nie założył miasta, i nie wprowadził penatów do Latium, skąd to poszło łacińskie plemię i albańscy ojcowie i mury wspaniałego Rzymu. — Muzo wylicz przyczyny, przez obrazę jakiegoto bóstwa, czyto sama czując się obrażoną królowa bogów skazała męża tak bogobojnego na tyle przygód i tyle trudów. Czyż takim srogim gniewem pałają serca niebian? —

Treść. — Primus septem versibus continetur argumentum totius carminis. — Praemittitur carmini duplex prooemium. — Altero brevissime exponitur argumentum totius carminis. — Altero invocatur musa, ut causas enumeret, quibus commota Juno odio et ira in Aeneam et Trojanos accensa fuerit.

III. Był stary gród; Tyryjscy zajmowali go osadni-
cy, Kartago, leżąca zdala, naprzeciw Italii
i ujść Tybru; gród zasobny i groźny na woj-
nie. Ten gród (jak powiadają) szanowała Juno-
na więcej od innych krajów, wyżej ceniła od
Samos; tu była jej zbroja, tu rydwan; —
Bogini już wówczas pieściła się z tą myślą,
aby to miasto stało się panią narodów, jeśli
los na to pozwoli. — Ale słyszała ona, że
z Trojańskiej krainy wywodzi się plemię, któ-
re ma zburzyć tyryjskie warownie, że stąd
naród potężny i groźny na wojnie wyjdzie
na zgubę Libii; jakto zapowiadają parki. —
Tego obawiając się Saturnia, pomna dawnej
wojny, którą pierwszą pod Troją za drogiejsza Argi-
wów prowadziła, jeszcze też z duszy nie wypadły
inne przyczyny gniewu i ciężkie cierpienia,
tkwi głęboko w jej sercu widok Parysa i obelga
wyrządzona piękności, i ród znienawidzony i za-
szczyty porwanego Ganymedesa. | Tem wszystkiem
oburzona Juno pędziła ~~po wszystkich~~ morzach
Trojan, niedobitki Danajów i srogiego Achille-
wytrzymywała zdala od Italii; tyle ciężkiego trudu
kosztowało założenie Rzymu —

Argumentum.

Juno irata erat Aeneae et Trojanis — Tirrum,
quia sollicita erat, ne quando Romani, qui
posteri Aeneae et Trojanorum credebantur, ever-
terent Carthaginem carissimam deae urbem;

3.

Deinde, quia memor erat belli Trojani, quo acerrime Graecis auxilium tulerat. Tum, quia Paris Trojanus, cum ad eum iudicium delatum esset, formosissimam Venerem non ipsam indicavit; tum, quia genus Trojanorum omnino erat deae invisum, nam Dardanus, primus rex Trojae, filius erat Jovis et Elektrae, Atlantae filiae. — Denique quia Ganimedes, Trojanus in coelum raptus, ibique honorem, quem antea Hebe habuerat, accepit. — His de causis Juno omni modo impediebat, quominus Aeneas et Trojani in Italiam et in Latium pervenirent. —

Skoro stracili z oczu sycylijską ziemię radośnie okrętami spiżą pokrytemi pruli spienione fale, gdy w tem Junona dawną ranę kryjąc, tak rzekła do siebie: Ja zwyciężona miałabym odstąpić od swojego zamiaru i jabym nie była w stanie powstrzymać Króla Teucrów od Italii. Zapewne wyroki losów mi tego zabraniają. — A Pallada to mogła spalić flotę Argiwów a ich samych potopić w morzu za winę i szaleństwo jednego Ajaxa syna Ojleja. — Sama rzuciła z chmur gwałtowny grom Jowisza, rozpruła ich łodzie i morze wzburzyła wichrami, a jego samego, gdy z przeszytej piersi ziónął ogniem, porwała wirem i wbiła na ostrą skałę. — A ja, com jest małżonką i siostrzycą Jowisza, ja

z jednym ludem przez tyle lat wojnę prowadzę
czyż odtąd ktoś czci jeszcze bóstwo Junony
i czy składać będzie w przyszłości ofiary na mo[ich]
ołtarzach. 50 Tak bogini z rozżalonem
sercem z sobą rozmawiając przybyła do Eolii
ojczyzny chmur do miejsc pełnych wichrów.
tutaj to król Eol w ogromnej grocie, oporne
wiatry i huczące nawałnice dzierży w swej
władzy i trzyma na uwięzi. Te srożąc się przy
wielkim łoskocie góry, szumią koło zamków. Eol
siedzi na wysokim tronie, trzymając berło w dłoni
łagodzi ich zapalczywość i gniew miarkuje. Gdy-
by tego nie czynił - to wiatry oczywiście uniosłyby
z sobą lądy i morza i niebo wyniosłe i rozmio-
tłyby po powietrznych przestworzach. - Tego właś-
nie obawiając się wszechmocny rodzic, ukrył je
w obszernych pieczarach i nałożył na nie
potężną górę - dał im króla, któryby według
ścisłego prawa umiał je i powstrzymywać i
popuszczać cugli. -

Argumentum

Juno, ubi videt Trojanos iam e Sicilia in Italiae
transvehi - ira accensa diu cum animo suo
volvebat, viam molesta ferebat, gentem sibi ini-
micam pervenire in Italiam, ubi magnum im-
perium conditura esset, quod ut avertat, ad Ae-
olum, regem ventorum se confert, (qui in
genti antro ventos (duro) imperio tenebat,
eumque rogat), ut classem Trojanorum
ventis emisit - submergat aut disiciat.

Eolus respondet, se diligentissime, ea quae dea iusserit, paratum esse perficere. —

poli = coeli

4. Do tego Juno korna w te ozwała się słowa: „Eolu, ojciec bogów i król ludzi dał ci władzę, że możesz poruszać fale, albo łagodzić; nieprzyjazny mi ród przez morze Tyrreńskie płynie, wioząc do Italii Ilion i zwyciężonych penatów, Dodaj siły wiatrom, zatop i zamieraj łodzie, albo rozpędź na wszystkie strony na morzu!" — Na to odpowiedział Eol: „Królowo! Twoja rzecz wypowiedzieć żądanie, a moja spełniać rozkazy twe. Tobie zawdzięczam to królestwo, jakiekolwiek ono jest, tobie zawdzięczam to berło, ty mi zjednywasz na uczcie leżeć, ty mię czynisz władcą deszczów i nawałnicy. — VV. —

81. Ventis ab Eolo e carcere emissis — vehementissima tempestas exorta est, quae a poeta acuratissime et splendidissime escribitur.

Zaraz od dreszczów (grozy) zatrzęsły się członki Eneaszowe, westchnął — i obie dłonie do nieba wyciągające — tak rzekł: „O! stokroć szczęśliwi, ci, którym przypadło w udziele zginąć [illegible], przed obliczem swych ojców, pod wysokimi murami Troi. O Tydydo! nie mogłem ja od twojej dłoni zginąć na polach Ilionu i to (rodzinne) życie postradać, tam gdzie groźny Hektor legł przeszyty pociskiem Eakidy, — tam, gdzie dzielny Sarpedon, gdzie Symois tyle szyszaków, tyle paw[ę]ży, tyle trupów dzielnych bohaterów porwanych unosi w swych falach. —

108. Tris = trzy (naves) (abreptas = abripit.)
saxa latentia = ukryte skały. (brevia = mielizny, płytkie miejsca)
miserabile visum = o zgrozo!
ipse (Aeneas), ingens pontus = ogromna masa wody
a vertice = z góry (pronus iecapud – i stacza się na głowę. — ibidem – na tem samem miejscu)
vertex = wir (szyst), vorare = pochłaniać
rari nantes = rozbitki, gurges = odmęt
tabula = deska okrętowa. gaza (skarb króla perskiego) = dostatki, chudoba,
hiemps = burza (vicit naves).
imber = deszcz, woda, compages = spojenie
laxis = rozluźnionemi, rima = szczelina,
fatisco = rozpadam się, —

Aeneas, ubi videt, naves suas submersas vel toto mari disiectas, horore ~~per~~ captus (aparte) magna voce sortem miserabilem deploravit (dicit: „Melius fuisset, si sub moenibus Troiae periisset, quam tantam vidisset cladem." –)

102 Gdy tak mówił, nawałnica huczącą od północy aquilona, z przodu uderza w żagle i fale aż do niebe wydyma – łamią się wiosła, nawałnica (obraca okręt) wystawia jego bok na fale i piętrzące się spada nań stroma góra wody. Jedni wiszą na szczycie fali, drugim znowu rozpadające się woda otwiera ziemię wśród fal, i w szalonym wirze kotłuje się piasek w morzu. Trzy okręty porywa Notus i wbija na ukryte skały, trzy znowu Eurus z otwartego morza na mieliznę i syrty wpędza (o zgrozo!

wbija je na muł i otacza ławą piasku, a o jednym, który wiózł Likiów i wiernego Oronta z jego oblicza uderza z tyłu z góry ogromna masa wody. Wpada pochylony sternik na głowę stacza się, a innym 3 razy na tem samem miejscu koło okręcił bałwan i pochłania wir gwałtowny w otchłani. — Tu i owdzie widać pływających rozbitków na ogromnym przestworzu morza, pływa oręż bohaterów, deski okrętowe i trojańska chudoba. — Burza już pokonała potężny okręt Ilioneja i silny okręt Achata, w którym jechał Abas i sędziwy Aletes; gdy się rozluźniły spojenia boków, do wszystkich okrętów wciska się zgubna woda i rozpadają się wskutek szpar. —

Tymczasem Neptun zmiarkował, że morze wzburzone z wielkim szumem, że się zerwała burza i że wody od samego dna się ruszyły, mocno rozsierdzony. ~~wynurzyw~~ i spoglądając na ~~gł~~ morze wynurzył się spokojną głowę ponad powierzchnię fal. — Zobaczył, ~~i~~ flotę Aeneasza ~~jest~~ rozrzuconą po całem morzu, widzi Trojan przygnębionych falami i rosą niebieską. A nie były też tajne brata chytre zabiegi i zawziętość Junony. Eura i Zefira przyzywa do siebie i w te odzywa się słowa: Czyż takie was ogarnęło zaufanie w wasze pochodzenie — więc wy już bez mojej woli śmiecie niebo i ziemię przewracać i wzniecać tak wielkie fale? — Ja wam tu! — Ale lepiej uśmierzyć wzburzane fale, ~~otp~~ a później wy taką karą przypłacicie swój występek.

Precz stąd! i zapowiedzcie waszemu królowi: że nie jemu władza nad morzem i srogi trójząb wyrokiem losu dostał się w udziale, lecz mnie! – On ma w swej mocy ogromne pieczary i wasze domy – Eurusie; niech się tam chełpi w owym pałacu i niech króluje w zamkniętej więzi wiatrów ścianach! [142] Tak rzekł i zanim jeszcze to wypowiedział, już uśmierza wzburzone fale, rozpędza nagromadzone chmury i przywraca słońce. Kymotoe wraz z Trytonem z wysiłkiem spychają łodzie ze skał; a on sam pomaga trójzębem, toruje im drogę przez syrty, uspokaja morze i na wartkich rydwanie przebiega po wierzchu fal.

Neptunus, postquam sensit totum mare usque ad infima stagna perturbatum esse, graviter commotus caput ~~supra~~ summa ~~supe[illegible]~~ ~~undae~~ extulit [illegible]. Ac statim ratus, hic esse insidias Junonis, ventos ad se vocat, eosque acriter increpat, quod se invito tantam tempestatem commovissent. Tum placat permotos fluctus et Trojanis (laborantibus) subvenit auxilio [illegible] bus), eorumque navibus subvenit auxilio [illegible] ~~minormu~~ gentium usus.

20/ Tempestate ~~a~~ Neptuno placata, ~~Aeneas~~ Trojani septem naves [illegible] in terram incognitam loco natura opportunissimo appellunt.

~~Zaimki~~ ~~[illegible]~~

oratio obliq.

9 1. os. sb. – se, ipse,
9 2 " – ille
3 " – is, (eum, eos). –

207. Tempestate a Neptuno placata, Trojani septem naves, quae ex tota classe servatae erant, in terram incognitam loco natura opportunissimo appelunt. – | Terram egressi, primum in litore ignem faciunt, deinde e navibus expediunt frumentum omniaque, quae cibo parando usui essent, tunc frumentum torrent et molunt, denique panem coquunt. – Interea Aeneas in scopulum conscendit, ex quo latus conspectus in mare erat, si quam navem, earum, quae amissae erant, conspiciat. | Navem quidem videt nullam, sed in valle vero, quae erat proxima scopulo, multos cervos pascentes conspexit. – | Statim laetus scopulo descendit et telis, quae fidus portabat Achates, septem cervos sternit ita, ut unicuique navi singuli cervi evenirent. Tum ~~cum praeda Aeneas~~ cum praeda ad socios redit, quae inter septem naves dividitur. Aeneas paucis verbis sociorum animos recreat, consolatur hortaturque, ut perseverarent: nam brevi illos perventuros in Italiam, quae terra Trojanis fato destinata sit. – Tum Trojani epulis paratis ci– cibo et vino vires reficiunt et inter pocula longo sermone amissos socios (requirunt) commemorant.

genio indulgere = pozwolić sobie.

229. (Venus queritur apud Jovem, quod Trojani ab Italia arceantur: ~~Venus gelua tristis~~:-

P.M.S. Dum haec in terra geruntur, Juppiter ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ de summo Olimpo, orbem terrarum circumspiciens oculos in regnis Lybyae defixit.- Conspectis ibi naufragis Trojanis rex deorum hominumque cuncta secum volvebat, cum Venus tristis atque lacrimans sic eum allocuta est: „Quid Aeneas in te commisit, quid commiserunt Trojani, quibus eis post tot clades non solum Italia verum etiam totus orbis terrarum clauditur!"- Certe olim pollicitus es (mihi) fore, ut sanguine ~~Trojano~~ renovarentur Trojani, eorumque principes, viri, qui totum orbem terrarum subigerent. Hoc (quidem) solabat (me) post excidium Trojae; nunc vero eadem adversa fortuna persequitur viros tot laboribus perfunctos!- Quis vero deorum tuam sententiam commutavit? Quem das finem laborum? - Antenor potuit usque ad fontes Timavi penetrare, potuit urbem Patavinam condere - mei, Trojani vero longe ab Italia arceantur; is est pietatis honos, ita nobis regnum restituis. -

Argumentum. 260-320 7

[Juppiter Veneri fata Eneadum breviter ex-
ponitur.] Juppiter sereno vultu Venerem
osculatus, talia respondet: „Desine metuere
neque enim quidquam eorum, quae fatis de-
stricta sunt, mutabitur. - Tuus Aeneas in
Latium perveniet, magnum bellum geret, mul-
tosque feroces gentes vincet. Condet urbem
Lavinium. Quibus rebus gestis tres adhuc
annos regnabit. Ascanius, filius eius Albam
qui est cognominatus Julus eo
Longam condet, sedem imperii et triginta transferet
annos regnabit. Tum ex eo domo, quae
olim Trojae regnatrix fuerat, reges trecentos
annos Albae Longae regnabunt. Tum Rea
Silvia Romulum et R. geminos fratres prodet.
Romulus inde Romam condet, gentaque de
suo nomine Romanos vocabit. Romani
vero aeterne toti orbi terrarum imperabunt
et veniet tempus, cum Romani posteri
Trojanorum, Grecos eorum maiores vicerant,
sub ditionem suam subigent. Nascetur tandem
sanguine Trojano Julius Caesar, qui imperium
usque ad extremas oras orbis terrarum prolata-
bit, pacem aeternam restituet et ob haec
merita deus in coelum accipietur!" -

Poëta, cum Iovem amplissime de Romanis et de Octaviano dicentem fecit — habuit in mente: primum, ut populum Romanum summis laudis extolleret, deinde ut Caesarem Augustum, gentemque Juliam celebraret. — Primum illud spectat ad celebrandum populum Romanum, alterum vero spectat ad celebrandum eum, qui tum princeps rei publicae erat. —

Argumentum. (opumr 315–417)

Juppiter Mercurium Carthaginem mittit, ut Aeneae eiusque sociis aditum apud Didonem et oppidanos faciat. Ille alis velut remis per aëra volat citusque Carthaginem pervenit et strenue iussa efficit. Poeni feroces in peregrinos animos deponunt, imprimis Dido benignam in exules mentem accipit.

(Opumr ad 430–45 Didgar)

Argumentum.

Aeneas cum Achate proficiscitur terram incognitam exploratum. In itinere obvius fit Venus, quae specie virginis Venatricis accepta docet eum prope esse Carthaginem a Didone profuga conditam, hortaturque ut forti animo in eam se urbem conferat, ubi illi aditus iam apud reginam paratus sit. (Hoc est argumentum eorum, quae omittentur, versuum) —

memoriae

quae regio in terris nostri non plena laboris 8
En Priamus! sunt hic etiam sua praemia laudi
sunt lacrimae rerum et mentem mortalia tangunt

Jakaż okolica nie jest nieświadoma naszej niedoli?
Patrz oto! i tu jest nagroda dla zasługi —
I tu płyną łzy dla nieszczęść — a losy ludzi poruszają serce

507 (iura dabat ... Dido)

297. Jup. Veneri exposuit fata Aeneadum. Splendidissima oratio. — iussa exsequi scienter et dilige — ferocitatem in aliquem deponere — sprzyjać favere
bardzo chętny — paratissimus —
gościnnie przyjąć — hospitio excipere —
rozbitek — naufragus. —

Qui Aeneae aditum ad Didonem parat. — Ille celeriter alis velut remis volat per aëra et ~~in~~ mox Carth. venit. Ibi iussa Jovis accuravit et diligentissime exsecutus effecit, ut Poeni deponerent ferocitatem et benigne animum in peregrinos acceperunt, imprimis [illegible] esset Aeneadis Dido paratissima

1000 myśli snujący — multa secum volvere
przychodzi [illegible] do myśli — succurrere
Vesta — [illegible]

obiecywać — polliceri

zobaczyć znowu — revisere (przedsięwziąć)
wzmocniony, ośmielony — firmatus animo

otoczony tumanem — septus nebula
ogrodzenie — voluntas (wola deae)
ita ut eum nemo cernere posset.

~~post colloquium cum Venere habitum~~

Aeneas cum Achate Carthaginem venit, ibi primum de colle quidam urbem contemplantes mirantur magnificentiam aedificiorum ~~industriam~~ hominum strepitumque viarum. Tum in urbem descendunt septi nebula ~~et~~ ~~ita ut nemo se cernere posset~~ miscent se hominibus. Inprimis contendunt in lucum, in media urbe situm in quo templum Junonis edificabatur. Aeneas exspectans adventum reginae contemplatur in templo imagines, quae in parietibus templi pictae erant. In his vero imaginibus expressae erant res bello Trojano gestae. Aeneas videt multos fortes viros et Graecos et Trojanos, videt Priamum et Achillem seque ipsum in illis imaginibus expressum. Haec res effecit, ut Aeneas meliora sperare auderet, sperabat enim reginam misericordia in Trojanos commotam esse.

Tekst.

Treść Vergilego Eneidy księgi pierwszej wiersza 297 i następujących jest mniej więcej następująca:

Jowisz, gdy we wspaniałej przemowie Wenerze (przyszłe) losy potomków Eneasza wyłożył, z nieba zsyła Merkurego, aby ten Eneaszowi u Didony przygotował przyjęcie. Syn Mai na skrzydłach jakby na wiosłach przez powietrze lecąc, szybko przybywa do Karthaginy. Tutaj wzorowo i gorliwie rozkazy spełniwszy, sprawił to, że Punijczycy pozbywszy się swej surowości sprzyjali cudzoziemcom, przedewszystkiem zaś królowa Dydo była nader chętna rozbitków trojańskich przyjąć w gościnę. — Tymczasem Aeneas, (przedniek) któremu przez noc tysiączne myśli snuły się po głowie, ze świtem wraz z wiernym Achatesem wyrusza dla zbadania nieznanego kraju. W drodze spotyka Wenerę, która przebrawszy się za dziewicę [illegible] odzież dziewicy myśliwej — pomnąc syna że w bliskości znajduje się Kartagina przez Didonę wygnankę zbudowana i obiecuje (mu), że wkrótce towarzyszy znowu zobaczy. Po rozmowie z matką Aeneas pokrzepiony we duchu i za urządzenie

zastomięły, tak iż nikt go widzieć nie mógł, i zbliżam do Cart. przybyli.

Argumentum.

Dum Aeneas ~~in templo Junonis~~ moratur imagines, quae in templo Junonis pictae erant, advenit regina magno comitata iuvenum. — Quae, cum ipse alto solio consedisset ius dicebat hominibus et operas distribuebat. —
Interea naufragi Trojani ad reginam adducuntur, (quorum inter quos in numero) Aeneas socios suos cognoscit. — Eorum maximus natu Ilioneus — ita reginam alloquitur: „Nos, miseri Trojani, oramus te, potentissima et iustissima regina, ut iniuriam, quam tui populares ~~nobis~~ inferunt ~~abest~~ avertas! — imprimis petimus a ~~oramus~~ te, ne classem nostram incendio deleri patiaris. — Non eo consilio venimus, ut vestros fines vastemus, aut praedas ad naves agamus, non ea est violentia aut superbia victis. — Nos cum in ~~quidem~~ Italiam ~~profecti eramus~~ ~~[illegible]~~, tempestas ~~[illegible]~~ subito navis dispulit, et pauci nos huc in vestros advenimus fines, —

sed a popularibus tuis pessime excepti sumus; at vos, si homines et poenas hominum contemnitis, vere[mini] saltem deos, qui sunt memores probe et improbe factorum. – Rex erat nobis Aeneas, quo nemo erat iustior atque fortior; si is adhuc est in vivis, nullus est metus nobis neque ~~te regina~~ poenitebit, regina te, priorem officiam nobis praestitisse. Jam oramus te regina, ut permittas nobis classem ventis quassatam refici nam si fatis non permissum est nobis in Italiam venire, Siciliam saltem attingere optamus, qua in terra ~~certi sumus~~ ~~[illegible]~~ speramus fore, ut ~~hospici~~ a Trojano Aceste hospitio excipiamur. –

semper honos nomenque tuum laudesque manebunt

Tum Ae. reginam ita alloquitur: „tu (ostatnio) nos infelicissimos misereta es. neque nos neque quicumque Trojani, qui toto orbe dispersi sunt, gratias tibi dignas persolvere possumus. Itaque pro tuis beneficiis dii tibi praemia digna ferrent.

non ignara mali miseris succurrere disco

Vix Achates loqui desiit, (cum nubes) qua uterque saeptus erat scissa est, et lux clara facta est. Aeneas ex improviso coram regina constitit, formosi specie iuvenis. Venus ei venustatem et iuventutem afflaverat. –

– Po memini kt. inf. praes. mówiąc o czynnościach przeszłych, których się było świadkiem – np. Memini Catonem anno, antequam mortuus est, mecum disserere. –

Przytaczając zaś fakt przy którym się nie było... albo dokon. – kładzie się inf. perf.

np. Memineram Marium cum vim armorum profugisset, sese vel corpus paludibus occultasse. –

Bud.

B

Argumentum 620-645

Dido aspectu Aeneae obstupefacta ita respondet: „quis te, fili deae his finibus appulit? Tune ille Aeneas es, cuius nomen jam dudum notum est – memini enim Teucrum ad patrem meum venire, petentem, ut sibi permitteret in Cypro insula considere, quae tum sub ditione patris fuerat. – Teucer tum, qui duces Trojanos laudibus afferebat, tui quoque cum magna laude mentionem fecit, seque ipsum origine Trojana ortum esse gloriatus est! – Itaque, iuvenes virique, si placet, domum meam inite! Ego enim ipsa multa mala perpessa, didici aliis laborantibus succurrere. – Quae ubi dixit Aeneam sociosque in regiam ducit et hospicio excipit, neque tamen obliviscitur sociorum qui ad naves remanserant, eisque tauros sues, ovesque domo mittit.

Gdy już w młodym wieku od

adulescens – w młodym wieku
eminere – odznaczać się – indoles
~~omnibus iis artibus~~, quibus adulescentes instituuntur ea omnia ab optimis magistris ea omnia didicit, quibus...
Plurimum studii consumebat – his artibus quae oratori utilissimae sunt...
nauka prawa – iuris prudentia,
wystąpić w obronie – defendere aliquem,

Tekst

M. Tullius Cicero – z roku przed. nar. Chr. 106 urodził się z Arpinum w mieście Wolsków. Gdy już w młodości odznaczał się niezwykłemi zdolnościami przez ojca zamożnego i wykształconego rycerza wysłany został do Rzymu, aby tam nabył gruntownego wykształcenia (aby był grunt.) W tem mieście od najlepszych nauczycieli [pobierał] uczył się C. tego wszystkiego, w czem młodzież owego czasu kształcić się zwykli byli, przedewszystkiem zaś z wielkiem zapałem przykładał się do tych nauk, które są pożyteczne mowcy, a mianowicie do retoryki nauki prawa i filozofii. – Ukończywszy nauki (Pożegnawszy się [illegible]) [litterarum studia] poświęcił się zawodowi publicznemu i stawał w sądach w obronie przyjaciół. – Poraz pierwszy w roku 81 (wystąpił [wziął] w obronie) Publius [illegible]

Quinctiusa, któremu wspólnik Naevius chciał wydrzeć majątek od ojca odziedziczony (hereditate acceptus). — W roku następnym wygłosił mowę w obronie Sextusa Rosciusa z Ameryi, oskarżonego o zbrodnię (rei capitalis) główną, którą to mową zyskał sobie wielki rozgłos. — (commendationem facere) — (~~sibi~~ se commendare —).

Correctum

M. Tull

Argumentum.

L. Serg. Cat., homo patricii generis - erat magna vi et animo et corporis sed ingenio malo pravoque. — Is, cum anno duo-de septuagesimo praeturam gessisset in annum sexagesimum quintum consulatum petivit. — Sed, cum repulsam tulisset, caedem consulum facere et ita rerum potiri constituit. — Quae cum casu prohibita essett coniurationem ~~silicem~~ hominum perditissimorum et audacissimorum fecit, — Horum auxilio fretus - iterum in annum sexagesimum tertium consulatum petivit, sed studiis bonorum omnium in hoc anno - M. Tul. Cicero et Gajus Antonius consules facti sunt. — Catilina eo cupidius prava consilia sua recepit, quae tamen ad Ciceronem a Curio, qui particeps erat coniurationis deferebantur. — Cum vero ista mala consilia coniuratorum ~~nem~~ iam apertius agitarentur, senatus decrevit: —

„Viderent consules, ne quid respu-
blica detrimenti caperet". —
qua re effectum est, ut Catilina
in consulato petendo iterum re-
pulsam ferret et in annum pro-
ximum Sillanus et Marena con-
sules designarentur. — Quae, cum
ita essent, Catilina Manlium ve-
terem centurionem Sullae Fesulas
in urbe Etruriae milites cogere
iussit et ipse in castra manliana
proficisci constituit. — Sed antequam
urbe cessisset Ciceronem consu-
lem per duos equites Romanos
interficere voluit. — Quae, tamen
cum minus processissent, Cicero
in templum Iovis Statoris convo-
cato senatu a. d. VI. Idus Novembras
vehementissime invectus est in
Catilinam. —

Powtórka,

P. Do ~~kiedyż~~ nadużywać będziesz K. cierpliwości naszej? Jak długo jeszcze twoje szaleństwo będzie nam urągać? Do jakiego kresu twoje niepohamowane zuchwalstwo miotać się będzie? Czyż nie poruszyły cię nocne straże Palatynu, ani czaty po mieście rozstawione, ani popłoch ludu, ani zgromadzenie wszystkich dobrze myślących ludzi, - ani to wielce obwarowane posiedzenie senatu, ani oblicza i wzrok tych senatorów?!

L. Quem diu C. furor tuus et audacia nos eludet? Nihilne te ea, quae a consule ad defendendam urbem parata sunt, ~~[illegible]~~ Nihilne timor et invidia populi moverunt

---

P. Czyż nie domyślasz, że twoje zamiary odkryte? Czyż nie widzisz, że twój spisek przez świadomość wszystkich jest skrępowany? - Coś robił ostatniej ~~n~~ coś robił przedostatniej nocy, gdzieś był, kogoś zwołał, coś tam postanowił — któż - sądzisz - z nas tego nie wie?.. O czasy! o obyczaje! - senat to wie, konsul widzi, a ten człowiek jeszcze żyje.. Żyje! co więcej przychodzi do senatu, bierze udział w naradach publicznych, wybiera i naznacza wzrokiem każdego z nas na morderstwo, a my mężni ludzie sądzimy, że zadosyć czynimy obowiązkom względem rzeczypospolitej,

jeśli tylko jego szaleństwa i jego zamachów uniknięmy! — Już dawno należało cię z rozkazu konsula na śmierć poprowadzić — na twoją głowę należało zwalić tę zagładę, którą ty nam knujesz. —

I. Omnia tua consilia aperta sunt! quid proximis diebus aut noctibus egeris, qui consilio coeperis — ~~ab~~ unus quisque (żaden tego) nostrum non ignorat!! Quae, cum ita sint — tu, quem jam pridem iussu consulis interfici oportebat — in senatum venis, fis publici consilii particeps! ~~Nos autem~~ et unumquemque ~~nostrum~~ meum ad caedem designas, Nos autem, tanti inertes, tamque ignari sumus, ut satis facere rei publicae videamur, si tuas insidias vitemus!

I. Cum Scipio Nasica T. Grachum mediocriter labefactantem reip. interfecisset, fieri non potest, quin Catilinam orbem terrae caede atque incendiis vastare cupientem nos consules perferamus.

Czyż znakomity mąż P. S. będąc najwyż-
szym Kapłanem, jako człowiek prywatny nie
zabił ~~Tybera~~ Gracchusa za nieznaczne wstrzą-
śnienie rzeczą pospolitą i a ~~my~~ K. pragnącego
cały świat spustoszyć ogniem i mieczem, my
Konsulowie znosić będziemy? Albowiem po-
mijam owe zbyt dawne przykłady, że S. A. Mar
dążącego do zmian własnoręcznie zabił. Było
takie męstwo, iż dzielni obywatele surowszymi
karami porażali szkodliwego obywatela, ~~niż~~
~~swoi~~ najsroższego wroga. Mamy postanowienie
senatu przeciw tobie Ka. ostre i surowe; nie
brakuje rzeczy pospolitej ani rady, nie
zbywa też na powadze temu stanowi...

nas, nas, mówię otwarcie, Konsulów brakuje.

[illegible]

~~Quaestiones perpetuae~~ (stałe komisye sądowe)
(z 3 stanów sędziowie)

1) de majestate (wykroczenie przeciw państwu)
2) de ambitu (o przekupstwo przy wyborach)
3) de repetundis (o zdzierstwo — (o zwrot pieniędzy))
4) de peculatu (sprzeniewierzenie)
5) inter sicarios (o skrytobójstwo
6) ~~[illegible]~~ de vi (o gwałt. | ordo senatorum
7) falsi — (o fałszerstwo | ekwitów
8) veneficii (o otrucie). | tribuni aerarii

~~Qui~~ Cat. (ubi) in senatum venit et loco suo assedit, hi senatores, qui prope erant ~~loco suo~~ cesserunt, ~~et illam~~ ita ut illam partem subselliorum nudam et inanem ~~reliquerunt~~ [illegible] esset, cuius contumeliae ~~quae~~ post hominum memoriam contigerunt memini nulla oratione habita Catilinam atque ferocem praebuit. —

Żywot.

Lu. Serg. Kat. z rodziny patrycyuszowskiej ur. w r. 108 przed Chrystusem; był więc o 2 lata starszym od Cycerona, który urodził się w r. 106. — ~~Wyposaż~~ Niezwykłemi siłami [tradit tamen habere] ciała i ducha obdarzony ~~odziedziczył~~ po ojcu tylko znakomite imię, (nom–nis) nie otrzymał zaś wielkiego majątku, któryby [uppeditare ad aliquam r.] wystarczył na (zaspokojenie) nadmiernych [immodicas] potrzeb owego czasu. —

[necessitas] [Nihilo minus) jam ~~ut~~ adulescens)]

Mimo to już we wczesnej młodości oddał się wszelkiej rozpuście i rozwiozłości, (namiętności) które stłumiły (pozbawiły) w nim zupełnie uczucia [honestas] moralne i doprowadziły go do całego szeregu (bardzo wiele) najohydniejszych zbrodni. Na razie (In praesentia) przytoczę jeden następujący (jeden) przykład jego sromoty w [illegible] [illegible] domowych. (domestica turpitudo.)

W r. 82. za dyktatury Sulli zamordował ~~VI~~ brata i z obawy przed karą (praecem [illegible] przepi, legitimus)

(dokonać)
samą postarać się o to, że zamordowany jakoby
(referre in tabulas)
jeszcze żyć został umieszczony na liście proskry-
bowanych. —

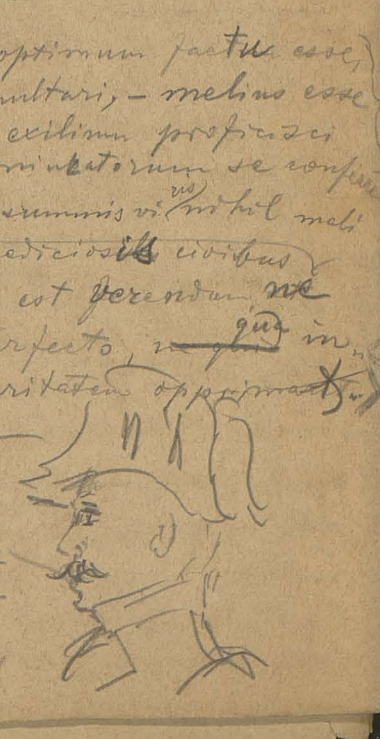
Lex Valeria:

(iubet) (magistratus)
„Ne quis civem Romanum adver-
sus provocationem necaret, neve
verberaret." —

Licuit civi Ro si capiti damnatus
esset ad populum provocare. — adversus
vero provocationem ~~ne licuit~~ nulli
magistratui licuit civem Romanum
necare aut verberare. —

– Cicero ~~non~~ iudicat optimum factum esse,
Catilinam morte multari, – melius esse
Catilinam vel in exilium proficisci
vel in castra coniuratorum se conferre
– Si clarissimis et summis viris nihil mali
(interfectis) contigit ~~propter~~ seditiosis civibus
~~[illegible]~~ ~~nihil~~ mihi est verendum ~~ne~~
hoc latrone interfecto, ~~ne~~ quid in-
vidiae in posteritatem opprimat." —

Rel – cel	R – cel
Pol – cel	G – cel
Hist – ~~cel~~ b.d.	L – dost
Mat – dob	Gr – dost
Fiz b.d.	N – dost
Log – cel	H – dost
Nat – dob	M – dob
L + dob	Nat – dob
Gr – dob	

Per me factum est, ut urbs ab incendio, cives a caede servarentur.—

Ex quo die K. Roma profectus est et in urbe socios sceleris sui reliquit ~~omnibus omnibus~~ id maxime egi ut culpae eorum certa documenta in manibus haberem.—

~~Nam~~ Cethegus, cum paulo ante aliquid respondisset de telis, quae apud eum comprehensa erant, nunc debilitatus . . . .

Die Germanen bilden

Diesem Sprachstamme gehörten:

Unholde = Zerstörung, [illegible]

<Wiersz Aan. Max. Fredry.>

„Kowal fortuny nie kuje, ~~...~~
„Sobie ją, kto chce zbuduje.

Conticuere = perf. conticesco
intentus – natężony (in eum)
inde = deinde, pater = czcigodny
orsus = ordior.

Powtórka

Umilkli wszyscy i natężoną uwagę zwrócili oczy na niego. Następnie czcigodny Eneasz ze wspaniałego swego łoża tak powiada: ~~...~~ „niewypowiedzianą boleść każesz mi odnawiać, Królowo! a mianowicie, jak to Danaowie zburzyli potęgę Troi i nieszczęsne królestwo – i te okropne nieszczęścia, które na własne oczy oglądałem, i w których znaczny ~~...~~ brałem udział.

~~Cum iam~~ ~~postquam~~ caena consumpta esset inter pocula invitavit regina Aeneam, ut casus suos tam multos tamque graves narraret. Altissimo silentio omnium qui aderant, Aeneas sic dicere coepit: Res, quam a me postulas ~~...~~ acerrimum dolorem mihi affert – Tu enim jubes me ~~...~~ narrare occasum Trojae, ea miser...

18

zw. — H. Gr. R. L. | Pow — R. F. P. L. Gr.
P. — H. P. L. N.

...ma, quae ipse vidi, et quorum pars magna fui. —

---

temperare ab aliquare — powstrzymać się od czego.
fando talia — przy opowiadaniu takich rzeczy
fari — —
praecipitare — spadać szybko. (coelo v. de)
cadentia — zachodzące, spadające
amor (est tibi), supremus = ostatni.
animus (meus), meminisse = na samo wspomnienie
luctus — żal (lubi mi smutno opowiadać)
— zaczyna:
costa — bok, intexere = wykładać, pokrywać
abies = jodła (belka jodłowa)
votum ... na intencję szczęśliwego powrotu
huc = tutaj to (na pyt. dokąd?)
sortiti — wylosowawszy, caverna = wydrążenie
uterus = zastrone penitus = zupełnie (głęboko)

22 6.12
72

16.16
4
6
6
2.5
1.2
8
3.28

3.28
3.79
4.00
5.00
2.70
1.50

19.27

3.0
1.65
1.00
1.70
30

4.95

3 6
22 12
44
2
2.64